

درباره «نشانه استمرار در لهجه‌ها و گویش‌های ایرانی»

سردبیر محترم مجله گویش‌شناسی

با سلام،

در شماره اول مجله گویش‌شناسی مقاله‌ای با عنوان «نشانه استمرار در لهجه‌ها و گویش‌های ایرانی» به چاپ رسید و در آن مثال‌هایی از گویش بندرعباسی (لهجه محله پشت شهر) به نقل از پایان‌نامه این جانب ذکر گردید. طبق شواهد پایان‌نامه، اشکالات و کاستی‌هایی به مقاله مذکور راه یافته است. بنابراین، توضیحاتی در این باب ضروری به نظر می‌رسد.

۱. از آنجا که در شهر بندرعباس محله‌های مختلفی هست که بین آنها اختلافات لهجه‌ای وجود دارد و بخشی از پایان‌نامه نیز به بررسی اختلافات لهجه‌ای در ساخت فعل پرداخته است، ذکر نام لهجه در مقابل مثال‌ها ضروری می‌نماید.

۲. از کاستی‌های مقاله فقدان مثال‌هایی است که نشان دهنده ساخت فعل در زمان مضارع اخباری مستمر باشد. در لهجه محله پشت شهر در زمان مضارع اخباری مستمر از پیشوند na یا ne استفاده می‌شود و در لهجه محله خواجه‌عطا از پیشوند na یا a استفاده می‌گردد.

nagoftam

دارم می‌گویم

(محله پشت شهر)

در مثال فوق na- پیشوند فعل goft ستاک ماضی و -am شناسه است.

neraftam

دارم می‌روم

(محله پشت شهر)

(محلّه خواجه‌عطا) دارم می‌روم naraftam یا araftam

در مقاله مذکور تنها به صورتی از زمان مضارع اخباری مستمر اشاره شده است که محدود به برخی از اسم‌ها است و در صیغه‌های سوم‌شخص مفرد و سوم‌شخص جمع به کار می‌رود و در آن از حرف اضافه ne یا na به معنای «در» یا «اندر» و فعل «بودن» (به صورت متصل) استفاده می‌شود. در مثال ذکر شده در مقاله صورت na negâhen صحیح است که اشتباهاً مصوّت حرف اضافه e ثبت شده است. مثال:

دارد گریه می‌کند ne giriken

این گونه اسم‌ها در ساخت افعال مرکّب نیز به کار می‌روند برای مثال فعل ne giriken به صورت girik nakerden نیز به کار می‌رود.

۳. در زمان حال ساده از پیشوندهای a- و e- استفاده می‌گردد. در واقع، پیشوند a- در صورت وجود مصوّت بسته i یا u در اولین هجای ستاک فعل تبدیل به e می‌شود. در مقاله مذکور برای پیشوند e- مثالی ذکر نشده است. مثال:

می‌گذارم anosom
می‌نشینم enini

۴. در این گویش شکل فعل در زمان ماضی استمراری و ماضی استمراری مستمر یکسان است، لذا افعال mara به معنای می‌رفتم / داشتم می‌رفتم و magofti به معنای به او می‌گفتم / داشتم به او می‌گفتم به کار می‌رود. در مقاله مذکور تنها به یک معنا اشاره شده است. شایان ذکر است که در زمان ماضی استمراری (یا ماضی استمراری مستمر) پسوند a- نیز به کار می‌رود که پسوندی اختیاری است. فعل mara به صورت marafta و فعل magofti به صورت magoftiša نیز به کار می‌رود.

ضمناً در مقاله‌ای که از نگارنده محترم در شماره اول سال هفدهم (بهار و تابستان ۱۳۸۱) مجله زبان‌شناسی با عنوان «نقش و جای شناسه فعلی و ضمیر پیوسته در گویش‌های ایرانی» به چاپ رسید مواردی موجود است که ذکر توضیحاتی درباره آنها نیز ضروری به نظر می‌رسد.

در مثال من غذا خورده‌ام صورت صحیح فعل omxwârden است که اشتباه ثبت شده

است. این فعل در لهجهٔ سورویی به صورت *omxardi* و در لهجهٔ محلهٔ خواجه‌عطا به صورت *omxârden* ادا می‌شود. کاستی‌هایی که در موارد ۱ و ۴ در مورد مقالهٔ قبلی ذکر شد در مقالهٔ اخیر نیز موجود است. فعل *šalarzi* به معنای می‌لرزید/ داشت می‌لرزید و فعل *tara* به معنای می‌رفتی/ داشتی می‌رفتی است. افعال مذکور به ترتیب به صورت *šalarzida* و *tarafra* نیز به کار می‌روند.

آذر فتحی

